

УДК 378.147.016:811.111

DOI: 10.31499/2307-4906.3.2020.219098

СУЧАСНІ МЕТОДИ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Комар Ольга, викладач кафедри іноземних мов, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID: 0000-0001-5724-3554

E-mail: zelenkoolga87@ukr.net

У статті висвітлено зміни у методиці викладання англійської мови. Розглянуто комунікативний підхід до навчання мови в умовах інтеграції та глобалізації, основні його методи та інструменти. Описано нові можливості для забезпечення комунікативної та міжкультурної компетентності майбутніх спеціалістів. Проаналізовано поняття edutainment як новий формат комунікативного напрямку в іноземній освіті, метод проектів та модульний метод вивчення англійської мови. Також було визначено, що комунікативний підхід служить для залучення студентів до комунікації та подолання мовного бар'єру. Результати дослідження доводять, що використання інноваційних засобів та методів навчання розширює можливості та покращує якість освіти.

Ключові слова: комунікативний підхід, комунікативна компетентність, комунікативна лінгвістика, методологія, іноземна освіта, англійська мова, edutainment, mobile learning, модульне навчання, метод проектів.

MODERN METHODS OF IMPLEMENTATION A COMMUNICATIVE APPROACH IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING

Komar Olga, Lecturer at Foreign Languages Department, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID: 0000-0001-5724-3554

E-mail: zelenkoolga87@ukr.net

The article highlights the changes in the methodology of teaching English. The communicative approach to language teaching in the context of integration and globalization, its basic methods and tools have been considered. New opportunities for ensuring future specialists' communicative and intercultural competence have been described. The concept of edutainment as a new format of communicative direction in foreign language teaching, project method, mobile learning and modular method of teaching and learning English have been analyzed. It was also determined that the communicative approach helps students to take part in discussions and to overcome the language barrier. It aims to enhance foreign language teaching by means of teachers and students interaction based on linguistic theory and communicative methodology of language teaching. The article outlines the importance of information sources of a foreign language that expand capacities and quality of education as well as form efficient education process and activities of teachers and students. The article analyzes experimental results on application of communicative methodology in teaching students. It deals with the problem of learning process modernization with applying communicative methodology

and communication in e-teaching. This is seen as an important condition for integration into international environment. The article discusses the advantages of education and innovative technology in comparison with traditional forms of training. The results of the study show that the use of innovative teaching methods and tools expands opportunities and improves the quality of education.

Keywords: *communicative approach, communicative competence, communicative linguistics, methodology, foreign language education, English language, edutainment, mobile learning, modular learning, project method.*

Сучасна ситуація у світовій освіті та на ринку праці показує нам, що англійська мова на сьогодні – це не лише навчальна дисципліна або галузь науки, але дуже важливий інструмент, який відображає рівень конкурентоспроможності студента і випускника на ринку праці. Відповідно, від рівня володіння англійською мовою залежать можливості реалізації майбутнього випускника у тій професії, яку він обрав для себе. Найбільш помітною інноваційною тенденцією, яка простежується як у вітчизняній, так і зарубіжній лінгводидактиці, є підготовка студентів до участі в діалозі культур, що передбачає освоєння ними досить великого і комплексного спектра компетентностей.

Особливої уваги сьогодні потребує розробка нових методів і технологій комунікативного навчання англійської мови, адже правильне, багате мовлення є одним з показників загальної освіти та рівня культури людини. Теоретичними засадами визначення сутності комунікативної спрямованості іншомовної освіти та використання комунікативного підходу стали публікації методистів і психолінгвістів. Зазначену проблему досліджували Л. Щерба, П. Вацлавик, Р. Єлізарова, М. Кеннінг, О. Гойхман, Е. Насирова, Т. Данильсон, Д. Хеймс, С. Гураль, С. Грінер, Дж. Дьюї та інші.

Метою статті є визначення ключових змін у методиці викладання англійської мови, зокрема використання комунікативного підходу до навчання мови в умовах інтеграції та глобалізації, основних його принципів та інструментів. Ми прагнемо описати нові можливості для забезпечення комунікативної та міжкультурної компетентності майбутніх спеціалістів, проаналізувати поняття edutainment як новий формат комунікативного напрямку в іншомовній освіті, метод проектів та модульний метод вивчення англійської мови.

Згідно з дослідженнями С. Гураль англійська мова використовується для реалізації комунікативної функції, щоб забезпечити «взаєморозуміння між різними народами й етносами» [2, с. 39]. Наразі, в епоху інтегрованого навчання, англійську мову визнано мовою глобального спілкування, що є свідченням створення «нової ідентичності в сучасній формації людей, для яких англійська мова – засіб подолання міжмовних і міжкультурних бар'єрів» [2, с. 45]. У зв'язку з цим набуття навичок спілкування важливіше, ніж мовна компетентність, а успіх багато в чому залежить від методики навчання іноземної мови, від мотивації і потреб студента у знаннях, оскільки тільки вони сприяють їх активності [1, с. 167]. Потрібно зазначити про зміцнення позиції англійської мови в глобалізаційних процесах завдяки мережі Інтернет, що сприяє поширенню мови в міжнародних відносинах і перетворює її на мову світового спілкування. Це веде до утворення нової глобальної культури та ідентичності, які не витісняють національні культури [2, с. 117]. В історії викладання іноземної мови існувало багато підходів, кожен з яких змінювався іншим через властиві їм недоліки. Результати досліджень, спрямованих на пошук нових підходів та методів навчання

іноземної мови, дозволяють стверджувати, що комунікативний підхід є одним із найцікавіших та найефективніших, оскільки в його основі лежать ідеї комунікативної лінгвістики, концепції розвитку особистості в діалозі культур, які визначають кінцеву мету навчання іноземної мови – оволодіння іншомовною культурою у процесі міжкультурної комунікації. Треба підкреслити, що мовленнєва спрямованість і подолання мовного бар'єру через практику спілкування визначають завдання цього підходу. Лінгвістична концепція підходу базується на ідеї Л. Щерби та комунікативної лінгвістики. Відповідно до них виділяють три об'єкти навчання (мова, мовлення, мовленнєва діяльність) [3, с. 53]. Особливість підходу проявляється у спробі наблизити процес навчання мови до процесів реальної комунікації і оволодіння іншомовною культурою, оскільки рівень іншомовної грамотності є показником цивілізованості суспільства. Особливий інтерес з точки зору вирішення питань щодо подолання мовних і культурних бар'єрів викликає використання технології edutainment у процесі навчання. Поняття edutainment визначає навчання іноземної мови (education) на основі захоплення (entertainment) самим процесом. Поширення поняття edutainment відбувається з розвитком інформаційно-комунікативних технологій, зокрема Інтернету, у практиці мовленнєвої діяльності. Аналіз праць зарубіжних дослідників С. Шурвіля і С. Грінера у цьому напрямку дозволив представити процес навчання іноземних мов як цікаву та захоплюючу діяльність. Філософ Дж. Дьюї відзначає важливість емоцій і необхідність розвитку творчості студентів, підкреслюючи, що навчання не повинно бути нудним і неприємним процесом [4, с. 79]. У свою чергу теоретик освіти Н. Нодінгс стверджує, що навчання повинно бути спрямоване на досягнення основної мети людського життя – щастя [5, с. 209]. Ідея використання онлайн-ресурсів для розвитку мовленнєвої діяльності представляє собою логічне підтвердження актуальності та результативності комунікативного підходу в інтегрованому навчанні іноземної мови. У цьому випадку інтерес до дослідження мови, можливості використання різноманітних прийомів у системі дистанційного навчання, творчий підхід до розробки навчальних матеріалів гарантують досягнення поставленої мети. Важливою умовою у навчанні іноземної мови потрібно вважати створення мовного середовища як різновиду комунікативного простору, в якому реалізується спілкування. Використання мобільних пристроїв в освітньому процесі змінило якість і стиль життя, а також способи навчання іноземної мови. У наш час термін «мобільне навчання» (M-learning) часто використовується під час викладання іноземної мови. Це розширює можливості дистанційного навчання: проведення тестів і опитувань з іноземної мови за допомогою мобільних пристроїв істотно підвищує ефективність іншомовної освіти. Мобільні технології навчання мають переваги над традиційними, які проявляються у тому, що навчальний процес виходить за межі навчального закладу, а впровадження мобільних засобів у процес навчання іноземної мови розширює можливості дистанційного освіти. Потрібно також зазначити, що впровадження нових інноваційних сучасних технологій в освітньому процесі є одним з актуальних принципів комунікативного підходу до викладання іноземної мови.

У суспільстві змінилися вимоги до знання іноземної мови, тому завдання викладання у рамках інтегрованого навчання можна вирішити, застосовуючи комунікативний підхід. Треба також зазначити, що використання в навчальному процесі глобальної інформаційної мережі дозволяє вивести процес вивчення мови на

якісно новий рівень. Таким чином, стає очевидним, що головна мета дослідження – підвищити ефективність навчання мови з метою занурення студентів у міжкультурне середовище. Для досягнення означеної мети було поставлено завдання визначити особливості комунікативного та діяльнісного підходів під час інтегрованого навчання іноземної мови, розкрити технологію навчання edutainment, модульного навчання та методу проектів.

Загальновідомо, що методологія – це методи і принципи, які використовуються у процесі навчання. Завдання методики полягає в активізації процесу викладання англійської мови і включає в себе аналіз навчальної діяльності та пошук нових засобів для поліпшення навчання. Це означає, що методологія викладання англійської мови має враховувати проблеми, пов'язані з вивченням англійської мови у студентів, які будуть навчатися. Методологія нашої статті ґрунтується на використанні та розвитку елементів комунікативного підходу як перспективного напрямку світової та вітчизняної мовної освіти. Особливо варто відзначити роль гри як своєрідного прийому навчання, одного з кращих засобів боротьби з шаблоном у роботі викладача. Доцільність використання ігрових ситуацій на занятті пов'язана з тим, що: по-перше, гра викликає і підтримує інтерес до вивчення іноземної мови; по-друге, гра сприяє створенню мовного середовища на уроці; по-третє, згідно з дослідженнями лінгвістів П. Вацлавика, Р. Єлізарової, М. Кеннінга, О. Гойхмана [6, с. 127] у студентів у пам'яті залишається приблизно 90 % з того, що вони роблять під час гри, порівняно з іншими видами діяльності. У такому разі, викладачеві варто особливо підсилити допомогу в подоланні почуття скутості, страху, невпевненості в собі серед студентів. Для цього потрібно підготувати їм різні варіанти «мовних образів», тобто ті фрази, без яких студенти не зможуть виконати завдання. Важливими є і деякі додаткові умови, які створює викладач, наприклад: 1) підтримує інтерес у студентів до гри; 2) працює емоційно, показуючи своїм виглядом зацікавленість у діяльності; 3) зводить до мінімуму розважальний момент гри і робить її максимально навчальною.

У зв'язку з цим потрібно зазначити, що останнім часом у процесі викладання іноземної мови використовується сучасний термін edutainment, який містить зазначені вище умови для викладача, які відповідають поставленій меті рольової гри і підтверджують, що знання добре засвоюються тоді, коли навчання стає особистісним та цікавим. До переваг комунікативного підходу варто віднести ретельну розробку методики занять, оскільки одним з основних методичних принципів підходу є мовленнєва спрямованість навчання й уявлення про іншомовну освіту як процес передачі іншомовної культури.

Методи нашого дослідження розглядають технологію навчання іноземної мови через роботу з відеофільмами та мережею Інтернет. Автори відзначають роль інноваційних технологій навчання із застосуванням комунікативного підходу в навчальному процесі, роль гри, модульний принцип у навчанні іноземної мови, метод проектів, тобто різні види та методи інноваційного навчання у викладанні іноземної мови.

Аналізуючи сучасні тенденції в методиці викладання англійської мови, автори виділяють основні принципи навчання англійської мови, які є розгалуженнями комунікативного підходу: використання онлайн-ресурсів у навчанні; часте застосування ігрових завдань edutainment; можливість використовувати мережі Інтернет для

практики усного мовлення; вибір автентичних матеріалів для обговорення та перегляду; індивідуальний підхід до студентів; впровадження творчих завдань з використанням інноваційних технологій. Використовуючи комунікативний підхід до навчання іноземної мови, можна простежити зв'язок трьох понять: *edutainment*, *mobile learning* та *communicativeness* як методологічних складових навчання, коли викладач ініціює взаємодію з групою студентів і допомагає подолати бар'єри під час навчання через спілкування. Відповідно до комунікативного підходу студенти повинні спілкуватися іноземною мовою. Щоб досягнути успіху в цьому напрямку, їм варто навчитися думати мовою, що вивчається у реальних ситуаціях міжкультурного спілкування, оскільки належна мовна поведінка вимагає не тільки мовних знань, але і знань національного менталітету країни, мова якої вивчається.

Теоретичні та практичні аспекти дослідження комунікативного підходу підтверджують необхідність й актуальність його застосування у процесі викладання іноземної мови. Теоретичний аналіз вітчизняних і зарубіжних лінгвістів підтверджує, що провідним принципом інтегрованого навчання є зміст, спілкування, пізнання, культура. Ця концепція розглядає роль студентів з пасивної участі – залучення та активної взаємодії у ситуаціях спілкування з застосуванням комунікативно-пізнавальних завдань і розвитку смислових комунікативних зв'язків у всіх видах мовленнєвої діяльності [5, с. 128]. Таким чином, процес розуміння передбачає активність особистості, унаслідок якої суб'єкт-об'єктні відносини в освітньому процесі поступаються місцем суб'єкт-суб'єктній взаємодії під час взаємозалежної діяльності студентів і викладача, спрямованої на досягнення мети. З розвитком теорії комунікативного навчання, орієнтованого на мовленнєву діяльність, принципи навчання починають змінюватися у напрямку розвитку розумової діяльності в ситуації реального спілкування, мовленнєвої діяльності та впливають на динамічність і ефективність навчального процесу [7, с. 18]. Особливо варто відзначити поняття *edutainment* як новий ігровий метод у технології навчання іноземної мови, який обумовлений необхідністю перетворення процесу навчання у цікаву, захоплюючу діяльність, коли акцент ставиться на захоплення, інтерес і мотивацію до пізнавальної діяльності [8].

Ще один популярний напрямок у дослідженні комунікативного підходу до навчання іноземної мови – модульне навчання, яке визначає модуль як обсяг змісту відомостей, фактів, вправ і завдань з іноземної мови. Модульний принцип навчання забезпечує розподіл мовної інформації частинами з урахуванням опорних знань студентів і показує результат засвоєння знань. Під час модульного навчання відбувається поетапне засвоєння мовного курсу від одного модуля до іншого, що і відображає результат засвоєння знань [9, с. 152]. За визначенням Е. Насирової та Т. Данильсона, у технології модульного навчання успішно використовуються елементи ділових ігор, розбір конкретних ситуацій, дискусії за круглим столом і різні види практичних занять. Це означає, що модульне навчання у своїй структурі поєднує всі види та методи інноваційного навчання [10, с. 19]. У зв'язку з вищезазначеним можна стверджувати, що саме модульний принцип структурування іншомовного матеріалу сприяє реалізації комунікативного підходу в засвоєнні знань у рамках створення різнорівневих модульних програм з вивчення іноземної мови. Кожен модуль представляє певну частину навчального матеріалу відповідно до потреб студентів.

Тільки після вивчення одного модуля планується вивчення іншого. Сьогодні модульна система широко застосовується у викладанні іноземної мови. Використання модульно-блокової технології удосконалює процес засвоєння знань, а модульний принцип сприяє реалізації комунікативного підходу в рамках викладання іноземної мови, оскільки за різної підготовки студентів до засвоєння знань з іноземної мови варто створювати різнорівневі модульні програми для вивчення ними іноземної мови. За визначенням Н. Савельєвої, діалогічна взаємодія між викладачем і студентом, організація діалогу в освітньому процесі, стимулювання рефлексії студентів, формування активної позиції визначають змістовну сутність модульного курсу у викладанні іноземної мови.

Розглядаючи принципи комунікативного підходу, треба зазначити про потенціал методу проектів у навчанні іноземної мови. Відповідно до методу проектів під час обміну інформацією та за результатами її аналізу студенти вступають в іншомовну комунікацію, де кожен учасник проекту представляє свою виконану роботу. Потім робота кожного члена команди проекту об'єднується в єдине ціле. Для реалізації проекту використовуються автентичні джерела, відео- й аудіоматеріали, Інтернет. Проектна методика дозволяє залучати студентів до дослідницької діяльності, удосконалює комунікативні навички, розвиває мотивацію до вивчення мови. У зв'язку з цим необхідна побудова мовленнєвих навичок і практичних занять, під час яких відпрацьовувалися б навички та уміння мовного спілкування. Проект також надає можливість індивідуалізації мовної освіти, що підвищує ступінь засвоєння матеріалу й адаптує його до потреб учнів. Необхідно відзначити, що включення проектів у мовну освіту відповідає принципам комунікативного підходу до навчання іноземної мови. Дослідження навчання, заснованого на проекті, У. Кіпатрік описав як навчальний підхід, пропонуючи студентам завдання, залучаючи їх до планування, вирішення проблем, і як результат дослідження – представлення презентацій. Він стверджує, що проектне навчання базується на розвитку комунікативних навичок з використанням інноваційної технології як когнітивного інструмента для розвитку критичного мислення студентів. У свою чергу В. Ішмурадова, провівши дослідження на основі проектного навчання, вважає, що включення комп'ютерного обладнання до освітніх програм може бути використано як модель для розширення можливостей студентів і ефективного розвитку їх комунікативних навичок [11, с. 188].

Аналізуючи комунікативний підхід у нашому дослідженні, ми особливо підкреслюємо використання мови як аспекту, на якому будується комунікативний підхід навчання. За визначенням Д. Хеймса, набуття навичок спілкування вимагає комунікативної компетентності. Це означає наявність уміння «знаючи, коли і як сказати щось комусь» [12, с. 283] – одна з головних відмінностей методу. Для досягнення цієї мети вирішується одне з головних завдань навчання – створення ситуацій, що сприяють комунікації.

Практична реалізація теоретичних досліджень комунікативного підходу проводилася зі студентами другого курсу факультету соціальної та психологічної освіти на заняттях за темою «Social environment and Social behavior». Варто відзначити позитивний момент заняття – часте використання викладачем індуктивного методу, методу спонтанної бесіди, мета якого полягає у подоланні мовного бар'єру в практиці спілкування. У цьому випадку спілкування проходить природно і легко. Важливо зазначити, що узагальнені результати занять покращились, коли студенти

використовували мову через комунікативні види діяльності: проекти, комунікативні та рольові ігри, вправи, дискусії, інтернет-ресурси, і коли викладач виступав у ролі помічника, радника і партнера. Проведена нами рольова гра зі студентами після вивченої теми «My University» доводить, що гра – один з кращих прийомів, що сприяють мовленнєвій діяльності. Як показує практика, одним з ефективних засобів, що викликають інтерес студентів до вивчення іноземної мови, є використання денотатних карток як опори для висловлювань іноземною мовою, що робить запам'ятовування теми простішим.

Ми вважаємо, що такий принцип дозволить навчити студентів творчо будувати висловлювання. Ще більш ефективним стало б заняття, на якому в ролі викладача виступив носій мови. У цьому випадку відбулося б навчання тонкощам інтонації і вимови, тобто живому, ситуативному спілкуванню англійської. Процес навчання мови тісно переплітається з ознайомленням із культурними особливостями іншомовної країни. Це твердження реалізується під час обговорення відеофільму «Teachers need a real feedback», коли демонструється принцип «паралельного вивчення мови і культури як засобу спілкування».

Роботу з фільмом можна орієнтовно розділити на три етапи: підготовчий, основний та підсумковий. 1. Підготовчий етап включає в себе усунення труднощів у розумінні фільму, активізує словниковий запас студентів, дає список слів, мовних виразів, які потрібні для бесіди і відповідних вправ. 2. Основний етап представляє собою безпосередню роботу з фільмом – це відповіді на запитання, бесіда за змістом фільму, короткий переказ фільму своїми словами з опорою на ключові слова. 3. Підсумковий етап включає використання мовного матеріалу фільму в бесіді.

Під час обговорення фільму були використані автентичні матеріали і деякі види роботи за вибором студентів, як-от: 1) опис конкретного епізоду фільму з метою визначення рівня розуміння змісту запропонованого епізоду; 2) рольова гра для подальшого розвитку мовленнєвої діяльності та ознайомлення з традиціями і культурою країни, мова якої вивчається; 3) використання різних типів запитань для того, щоб підвищити активність мовленнєвих навичок. Саме завдяки такому підходу до навчання у студентів формується інтегрована мотивація, основою якої є інтерес до мови. «Мотивація – це знання, яке приводить до успіху, до досягнення мети» [1, с. 168].

Враховуючи усе вищезазначене, ми переконалися, що головна мета сучасної мовної освіти – це підготовка студентів до процесу комунікації, яка стає головним принципом комунікативного підходу. Ідеї впровадження комунікативного підходу, які зреалізовані в навчальному процесі зі студентами, дозволяють зробити висновок про підвищення ефективності навчання, орієнтуючись на володіння навичками говоріння. Унаслідок цього можна стверджувати, що головні цілі комунікативного підходу, а саме: подолання мовного бар'єру, звільнення студентів від остраху говорити іноземною мовою – можуть бути досягнуті.

Актуальність дослідження зумовлена пошуком нових та вдосконаленням ефективних інструментів та технік, які активно застосовуються під час комунікативного навчання мови. Використання інноваційних засобів навчання іноземної мови містить величезний потенціал щодо їх застосування на основі комунікативної методики з використанням інноваційних методів навчання, які розширюють можливості та якість освіти.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі вбачаємо у вивченні досвіду використання комунікативного підходу до викладання англійської мови провідних фахівців-методистів різних освітніх рівнів різних навчальних закладів, що забезпечить підвищення ефективності його використання у професійній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Заречнева Н. Г. Семантика формирования мотивации в изучении иностранных языков на неязыковых факультетах. *Язык и культура: сборник статей XXV Международной научной конференции*, Томск, 2015. С. 165–168.
2. Смокотин В., Гураль С. Поиск путей реализации межязыковой и межкультурной коммуникации. *Язык и культура: сборник статей Международной научной конференции*, Томск: ТГУ, 2017. 180 с.
3. Щерба Л. Языковая система и речевая деятельность. Л., 1974. 428 с.
4. Дьюи Дж. Философские труды. Тбилиси, 2009. 345 с.
5. Noddings N. *Happiness and Education*. Cambridge University Press, 2003. 303 p.
6. Кённинг М. Компьютеры и изучение языка: современная теория и практика. Нью Йорк: Еллис Хорвуд, 1990. С. 125–128.
7. Крутилин В. Модульное обучение в динамике развития профессионального образования. М.: *Агровестник*, 1999. 30 с.
8. Кувшинов С. Edutainment: Аудиовизуальные интерактивные технологии в образовании. URL: <http://www.inavate.ru/site/content/view/147/>
9. Marsh D. CLIL: Content and Language Integrated Learning. Cambridge University Press, 2010. 170 p.
10. Насырова Э. Модульное обучение студентов университета в системе кредитно-зачетных единиц. *Вестник ТГПУ*. 2011. № 6. С. 18–20.
11. Ишмуратова И. Формирование иноязычных компетенций студентов вуза в проектной деятельности. *Социально-экономические и технические системы: исследование, проектирование, оптимизация*. 2015. № 1. С. 182–192.
12. Hymes D. On Communicative Competence. Ed. by J. B. Pride and J. Holmes, Penguin Books Ltd. 1973. P. 269-293.

REFERENCES

1. Zarechneva, N. G. (2015). Semantika formirovaniya motivacii v izuchenii inostrannyh jazykov na neязыkovykh fakul'tetah. *Jazyk i kul'tura: sbornik statej XXV Mezhdunarodnoj nauchnoj konferencii*. Tomsk [in Russian].
2. Smokotin, V., Gural', S. (2017). Poisk putej realizacii mezhязыkovej i mezhkul'turnoj kommunikacii. *Jazyk i kul'tura: sbornik statej Mezhdunarodnoj nauchnoj konferencii*. Tomsk: TGU [in Russian].
3. Shherba, L. (1974). Jazykovaja sistema i rechevaja dejatel'nost'. L. [in Russian].
4. D'jui, Dzh. (2009). *Filosofskie trudy*. Tbilisi [in Russian].
5. Noddings, N. (2003). *Happiness and Education*. Cambridge University Press.
6. Kjonning, M. (1990). Komp'jutery i izuchenie jazyka: sovremennaja teorija i praktika. N'ju Jork: Ellis Horvud [in Russian].
7. Krutilin, V. (1999). Modul'noe obuchenie v dinamike razvitija professional'nogo obrazovanija. M.: *Agrovestnik* [in Russian].
8. Kuvshinov, S. Edutainment: Audiovizual'nye interaktivnye tehnologii v obrazovanii. URL: <http://www.inavate.ru/site/content/view/147/>
9. Marsh, D. (2010). CLIL: Content and Language Integrated Learning. Cambridge University Press.
10. Nasyrova, Je. (2011). Modul'noe obuchenie studentov universiteta v sisteme kreditno-zachetnyh edinic. *Vestnik TGPU*, 6, 18–20 [in Russian].
11. Ishmuratova, I. (2015). Formirovanie inozыazychnyh kompetencij studentov vuza v proektnoj dejatel'nosti. *Social'no-jekonomicheskie i tehnicheckie sistemy: issledovanie, proektirovanie, optimizacija* [in Russian].
12. Hymes, D. (1973). On Communicative Competence. J. B. Pride and J. Holmes (Ed.). Penguin Books.